

skoj zajednici — neprihvatanje vjerske pripadnosti; praktično vjersko življenje — življenje prema ateističkom svjetonazoru).

Važnije značajke osobnosti i karaktera — moralni profil osobnosti (čestitost–pokvarenost; principijelnost–neprincipijelnost; pravednost–nepravednost; odlučnost–kolebljivost; upornost–popustljivost; dosljednost–nedosljednost; slobodoljubivost–ropska podčinjenost; karakternost–beskarakternost; smisao za etičke vrijednosti — nepostojanje smisla za etičke vrijednosti; čovjekoljublje — mržnja u srcu; domoljublje — indiferentnost prema domovini; bogoljublje–bezboštvo).

Knjiga profesora Ante Vukasovića, koja govori o moralnom profilu osobnosti, namijenjena je svim ljudima koji žele biti bolji, pravi izgrađeni karakteri i zrele ličnosti. Na poseban način knjiga je namijenjena roditeljima, nastavnicima i svim odgojiteljima, a zamišljena je i ostvarena kao priručnik moralnog odgoja kako bi odgojitelji lakše i jednostavnije uočili i onda predočili pozitivne moralne odlike u tijeku procesa moralnog formiranja osobnosti.

Tko se bude pridržavao savjeta koje može naći u ovoj izuzetno vrijednoj knjizi, dobro će formirati svoju osobnost i postići karakter koji se odlikuje samostalnošću mišljenja, stavova i djelovanja, pravom slobodom i smislom za odgovornost prema Bogu, drugima i samom sebi, a to su vrijednosti koje bi svaki čovjek koji sebi želi dobro sigurno htio usvojiti i trajno posjedovati.

Kao i svako ljudsko djelo, tako i ova knjiga ima i svojih ograničenja, koja ipak ne umanjuju temeljnu svrhu za koju je napisana i predana javnosti, a to je da bude praktični vodič u formiranju moralno odgovorne i zrele osobnosti. Uvjeran sam da bi manji format (džepno izdanje) bio prikladniji za njezin sadržaj, pa bi ona na taj način zaista i bila praktični priručnik, uvijek nadohvat ruke svima koji sebi žele dobro.

Zahvaljujemo Obiteljskom centru u Zagrebu što je izdalo ovu nadasve potrebnu knjigu, kao i profesoru Vukasoviću na trudu uloženom u pisanje ovoga vrijednog djela, za koje sam uvjeren da će doživjeti više izdanja na korist mladima u procesu odgoja, kao i odgojiteljima kojima je namijenjena teška, ali sveta dužnost izgradnje zrelih i odgovornih osoba na kojima će počivati sreća budućih naraštaja.

Mijo Nikić

Paul M. Quay, *Kršćansko značenje ljudske spolnosti*, Centar za bioetiku, Zagreb 2008, 127 str.

Autor ove knjige je američki isusovac P. M. Quay, poznati pisac s područja obiteljskog morala. Knjiga je nedavno prevedena s engleskog, a tiskao ju je Centar za bioetiku. Autor u svome izlaganju obrađuje kršćansko značenje ljudske spolnosti na dosta jednostavan način. Izlaganje se temelji na Sv. pismu, kršćanskoj predaji i naravnom zakonu. Solidno je i potrebno štivo za odrasle čitatelje. Knjiga zrači kršćanskom svjetlošću u mraku zabluda i smutnji u kojima je danas spolnost svedena na puku senzualnost.

Kršćani na poseban način naučavaju i prakticiraju svetost ženidbe i djevičanstva. U centru kršćanskog života stoje Krist i kršćanska objava. Ljudska spolnost izražava na simboličan način odnos ljubavi između Boga i Crkve. Unatoč čovjekovu grijehu i slabosti na polju spolnosti, Bog ostaje uvijek vjeran svome planu stvaranja, a Isus u svome naučavanju naglašava »kako je bilo na početku«. Bog je stvorio čovjeka u slobodi. Čovjek može zlorabiti svoju slobodu u vidu nevjernosti i razuzdanosti. U svjetlu Kristove poruke vjera i moral idu zajedno. Autor piše: »Pravu sliku ljudske spolnosti — ili bilo čega drugoga u našoj naravi — možemo dobiti samo u onoj mjeri u kojoj je sadržana u Kristu« (str. 18).

Autor zrelo i uspješno razrađuje simboliku spolne ljubavi u spolnim činima. Bračna ljubav je izražena u tim činima, ali ih nadilazi jer u svome značenju nije ograničena samo na tijelo. Ona izražava duboko sebedarje i ostvaruje se u davanju novoga života. Samo ljubav prema Bogu nadvisuje tu ljubav. U suprotnom bi se mogla pretvoriti u čisto idolopoklonstvo!

Autor također donosi spolnu simboliku iz Sv. pisma, gdje je spolnost prikazana u svojoj mnogostrukosti, no posebno u vidu vjernosti i moralne odgovornosti. To je zgusnuto u jednoj zapovijedi: »Ne čini preljuba« (Izl 20: 14). U vjernosti Bogu Crkva je od početka nalazila nadnaravno značenje spolnoga odnosa. U St. zavjetu Bog preko proroka, posebno proroka Hošee, izražava simboliku nevjernosti Izraela Bogu. Blud naznačuje štovanje idola, bogova drugih naroda. Izrael je nevjerna žena, prostitutka, i time gubi svoj odnos s Bogom, gubi sve, postaje izgubljena! Tako seksualni simbol ocrta duhovnu stvarnost, nevjernost i otpad od Boga. To traje sve do Kristova dolaska, koji svoju Crkvu otkupljuje i daje joj »puninu milosti«, daruje joj dar vjernosti koji ova milost zahtijeva. Prema sv. Pavlu (Ef 5: 25–32) Krist je pripremio sebi Crkvu kao zaručnicu svojom žrtvom na križu. Mi kao članovi Crkve postasmo udovi njegova Tijela. Oni koji odbacuju Krista ostaju u grijehu, »bludniče«!

Krist je naravni brak uzdigao na sakrament ženidbe, što je nešto daleko veće i uzvišenije, nešto što »leži u cijelosti izvan seksualnog: odnos Krista i njegove Crkve«, a djeca su »posinjena Očeva djeca«. Kršćanski brak nije samo neki ugovor nego je dio svečanog saveza u ljubavi s Kristom. Simbolika kršćanskoga braka doseže do opisa »svadbena gozba Jaganjca«, kao konačni dovršetak saveza s Crkvom. Tu valja razumjeti ozbiljnost i odlučnost Crkve u pogledu svih načela kršćanskoga spolnog morala. »Krist je norma. Njegov odnos s Ocem i

sa zaručnicom Crkvom tvore ili čine normu za jedinstvo među kršćanima, njihovim brakovima i obiteljima... Ti su odnosi norme za bilo koje seksualno ponašanje« (str 73).

Na osnovi ovih izlaganja kršćanskog simbolizma autor govori o negativnim aktivnostima ili zlorabama seksualnosti. On ih naziva »lažima i krivotvorevinama«. Ako i ukoliko spolna aktivnost ne odgovara Božjem planu stvaranja svega u Kristu, ona postaje jednostavno laž ili nemoral. Tu je preljub izdaja ljubavi. Grijeh bludnosti je laž jer hini ljubav, lažno je sebedarje. Prostitucija je »seks bez lica«. Masturbacija poništava samu narav spolnog čina, postaje sterilno sebeljublje. Homoseksualnost lišava osobu bilo kakve plodnosti. Kontracepcija zamjenjuje simbol ljubavi ispraznom zlorabom bračnog čina, nudi smišljeno izbjegavanje plodnosti ljubavi. A sterilizacija izražava pravo neprijateljstvo prema mogućem novom životu.

U svim takvim seksualnim aktivnostima ljubav je »lažna«, isključuje čovjeka iz Božje ljubavi!

Autor daje također nekoliko osvrtu na djevičanstvo. Ono je s pravom najintimniji odnos s Kristom. U kršćanstvu je poznato od početka. Prva i prava nakana djevičanstva sastoji se u nasljedovanju Krista. Isus je uveo i posebnu simboliku »eunuha«. Neki se »onesposobiše radi kraljevstva nebeskoga« (Mt 19: 3–10). Nije ni stvar izbora ni skok u prazno! Razumiju taj korak samo oni kojima je dano. Razlog i svrha djevičanstva je ljubav prema Kristu — tu je prisutan Netko drugi! To u drugu ruku uključuje veliku vjeru i povjerenje u Krista do potpunog predanja u službi ljubavi.

Autor donosi također nekoliko skladnih refleksija o mogućnosti integriranja ljudske spolnosti u kršćanski život, u uskrslog Krista. Bilo koji izraz čistoće u spolnom životu, bračnom ili posvećenom, ne sastoji se naprosto u izbjegavanju grijeha nečistoće, »nije puko izbjegavanje zla«, nego je uvijek izraz ljubavi

u službi Krista. Ljubav prema Bogu je iznad svake druge ljubavi. Krist nas je otkupio svojom smrću i svojim uskrsnućem, podario nam pobjedu nad grijehom, smrću i đavlom! Čudna je stvar, gotovo znak malaksalosti, što se često ne osjećamo sretnima u Kristovoj pobjedi, te gotovo zavidimo onim »slobodnima«! Razlog je u pomanjkanju vjere i u trnovitom putu nasljedovanja Krista. Istina je da nikada nećemo postići integritet i harmoniju u spolnosti koje su posjedovali naši praroditelji. No dan nam je dar izbora u vjernosti Bogu i bližnjemu na drugi način. On se sastoji u vjernom Božjem vodstvu njegovom riječju, čvrstoj vjeri i Kristovoj milosti koja nas diže i kad padnemo. Sakramentalni život stalni je doticaj milosti. No ne može zamijeniti napor i patnju u nasljedovanju Krista. »Sakrament Pomirenja i Euharistije su najvažnija hrana Kristova života u nama« (str. 122). Tome moramo dodati osobnu molitvu, duhovno štivo, tjelesnu pokoru i budnost.

Možemo reći da se vrijednost ove knjige sastoji u jasnoći i ozbiljnosti razumijevanja kršćanskog pogleda na značenje ljudske spolnosti. Tu Crkva crpi svoju snagu i svjetlo. Ovo je djelo vrlo uspješno doprinos na polju moralnih zasada i zahtjeva Crkve. Ono osluškuje Božju riječ i sukladno njoj gradi zahtjeve kršćanskog morala. Knjiga je upravo »vade mecum« za ispravnu moralnu orijentaciju!

Luka Lučić

Vatroslav Halambek, *Trijumf milosti*, FTIDI, Zagreb 2008, 184 str.

Vatroslav Halambek napisao je još jednu knjigu u istome nizu, pod nazivom *Trijumf milosti*. (Prethode joj naime razgovori sa starozavjetnicima i s novozavjetnicima). U njoj autor stupa u razgovor s postnovozavjetnim svecima. Riječ je o dvadeset svetaca i svetica koji su, prema autorovu mišljenju, na poseban način obilježili kršćanstvo od njegovih početka

do naših dana. To su muževi i žene koji su svojim predanjem, djelovanjem i životom odgovorili na Božji *poziv na svetost*, koji su je milošću Božjom ostvarili, te tako mnogima postali primjer i svjedočanstvo svetosti. Njima autor postavlja pitanja i od njih dobiva odgovore. Dobro je istaknuti da se među njima nalazi i blažena Majka Terezija iz Calcutte. Premda je proglašena tek blaženom, nitko joj razuman ne može zanijekati svetost života, stoga je bez dvojbe smijemo *počastiti* naslovom koji joj ionako pripada.

Nakon kratkoga naslova koji sadrži ime sveca ili svete s kojima se razgovor vodi te razdoblje u kojem su živjeli i djelovali, pisac iznosi njihov sažet životopis. Slijedi zatim kratak zapis ili molitva dotičnoga sveca ili svete po kojemu su značajni, a potom razgovor u obliku — pozdrav, pitanja i odgovori te zahvala i oprostajni pozdrav. Među protagonistima nailazimo na svece prvih kršćanskih vremena, poput Ignacija Antiohijskoga, Ireneja i Ivana Zlatoustog. Susrećemo i svece susljednih stoljeća, npr. sv. Benedikta, Antuna Padovanskog, Tomu Akvinskoga i Katarinu Sijensku. Naposljetku stižemo i do svetaca zadnjih nekoliko stoljeća i naših dana, poput sv. Franje Saleškoga, sv. Župnika Arškog, sv. Pdra Pia i Majke Terezije.

Autor nerijetko po ustima svetih razobličuje licemjerje današnjega mentaliteta, brojne i lažne duhovne i verbalne konstrukcije koje ograničavaju plemenito i nesebično djelovanje te obeshrabruju i obeskrjepljuju nastojanje čovjeka da se trudi oko vlastite svetosti i svoga hoda ususret Bogu.

Kroz razgovore s nebesnicima nailazimo i na sasvim aktualna pitanja i za naše vrijeme. Dotiču se teme pobačaja, ljudskih prava, medijske manipulacije, isključivosti, krivoga shvaćanja ljudskih i medijskih sloboda, nerazumijevanja vjernika za Crkvu i podijeljenosti među vjernicima, duhovnog zvanja, *ludosti križa* i dubokog smisla trpljenja u vjeri. Govori se i o znanstvenim dostignućima, to-